

Logopedická intervence v dospělém a seniorském věku II

Mgr. Naděžda Lasotová
Neurologická klinika FN Brno

Onemocnění – terapeutické přístupy

Amyotrofická laterální skleróza (ALS)

- onemocnění motorického neuronu (MND - motor neuron disease)
- progredující svalová slabost a atrofie kosterních svalů končetinové, trupové a bulbární oblasti
- onemocnění fatální, doba přežití průměrně 4 roky
- dysartrie
- dysfagie
- sialorea
- respirační obtíže

Amyotrofická laterální skleróza

- typické příznaky z pohledu logopedie:
  - faktor únavy
  - atrofie a fascikulace jazyka
  - progredující dysartrie až anartrie
    - postupné omezení až ztráta rozsahu pohybu a síly rtů, jazyka, tváří; oslabení artikulační až ztráta schopnosti řečové komunikace; respirační námaha
  - progredující dysfagie až afagie
    - postupné omezení až ztráta schopnosti zpracování a posunu sousta v dutině ústní (digitální dopomoc), riziko reziduí v hypofaryngu, riziko aspirace

Amyotrofická laterální skleróza

- terapie řečových funkcí i polykání kompenzační
- přímá terapie není doporučena pro faktor únavy a vyčerpání, dekompenzaci
- přímá terapie pouze stimulační, max do 50% výkonu
- edukace !
- institut dříve vysloveného přání

Amyotrofická laterální skleróza

dysartrie

- průběžná diagnostika
- sledování progresu
- sledování schopnosti komunikace
- edukace

anartrie

- výběr alternativní formy komunikace
  - psaní
  - aplikace (s hlasovým výstupem)
  - komunikátory ovládané očima (Eye Tracker)

Zdroj obrázků: <https://www.zdravimuzika.cz/na-pomocku-tobi-pocye-mim-a-obrazovkou-ramenem-grid-3>
<https://www.geekwire.com/2019/evr-nfl-player-steve-gleason-launches-eye-controlled-wheeled-chair-inspired-microsoft-hackathon/>

Amyotrofická laterální skleróza

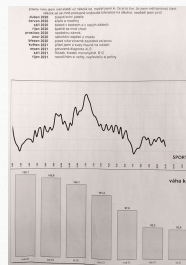
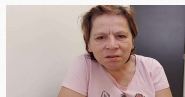
dysfagie

průběžná diagnostika (klinická/objektivní)

- nastavení konzistence stravy a tekutin
- nastavení náhradní polohy hlavy
- edukace

těžká dysfagie / afagie / riziko aspirace

- doporučení sondové výživy
- PEG (perkutánní endoskopická gastrostomie)

1./ Často se setkávám s ptáky. Přesto můj tělesný vykázaný tlak je velmi nízký a...
 2./ Mám dost poží špatného spánku. Při kašli se se mnou nachází. Přítel to dělá...
 3./ Říká jsem pivo. (Sám tam pít nemůžu.) Když ho pije po dvířkách se skvělou láskou...
 4./ Taky jsem postil a pít - jídla. Každé, až to by nikdy nebylo k ničemu?

Bužgová, R., Kozáková, R. a kol. 2020. Základy paliativní péče v neurologii. Galén.

Myastenia gravis

„závažná svalová slabost“

- autoimunitní onemocnění fluktuující svalová slabost, faktor únavy, zlepšení po odpočinku
- nejčastěji postihuje okulární, faciální, bulbární svaly a svaly končetin
- bulbární dysartrie (nejsou atrofie, fascikulace jazyka)
- dysfonie
- dysfagie
- respirační insuficience

Myastenia gravis

- aktivní terapeutické přístupy nedoporučovány pro faktor únavy a vyčerpání
  - terapie především kompenzační (nastavení konzistence stravy, sondová výživa)
  - svalová síla v závislosti na medikaci
  - při dobře nastavené medikaci a překonání event. myastenické krize návrat prakticky k normálnímu výkonu řeči i polykání
- Hrdárová, B., Frajková, Ž. 2021. Logopedická starostlivost o pacientou s myasteniou gravis. *Listy klinické logopedie*, 5(2);

Guillain-Barré syndrom

- akutní autoimunitní zánětlivé demyelinizační onemocnění periferních nervů
- rychlá progresie příznaků (nejčastěji po infekčním onemocnění) s maximem do 4 týdnů
- hlavní příznak = slabá paréza
- možná paréza dýchacího svalstva (riziko respiračního selhávání)
- postižení hlavových nervů (zejm. n.VII, n. IX, n. X, n. XI a n.XII)
- dysartrie, dysfagie, dysfonie

Guillain-Barré syndrom

- intenzivní terapie s výrazným efektem
- prognóza plného uzdravení během 3-12 měsíců u 90-95%
- trvalé následky v 5-10%

Bednář, J. (2001). Zánětlivé polyneuropatie. *Solens*, 2(3), 115-121

Úrazy krční páteře a míchy

- vysoké míšň léze /transverzální míšň léze
- těžký motorický deficit - kvadruparéza
- operační stabilizace z předního přístupu
- pooperační incidence
  - dysfagie
  - dysfonie
  - tracheostomie 70%

Zdroj obrázků https://www.zdravotnickepotreby-eshop.cz/variant/ortopedicke-pomucky/krk/medi-protect_collar-tracheo-immobilizac/8524/8524/11203; <https://cz.depositphotos.com/232360130/stock-illustration-lateral-view-adult-male-halo.html>

Úrazy krční páteře a míchy

- logopedická terapie intenzivní s efektem
- postupně možné zahájení příjmu stravy a tekutin
- dekanylace
- dysfonie a lehké dysfagie přetrvávají
- terapie respirace, expektorace, cvičení brániční opory, fonace, polykání – cvičení kořene jazyka a manévru super-supraglottického polykání

Nádory v oblasti hlavy a krku

- nádory v oblasti
  - dutiny ústní
  - hltanu
  - hrtanu
  - baze lební

zdroj obrázků: Tedla, M. 2009. *Poruchy polykání*. Tobiáš.

- chirurgické řešení
- radioterapie
- chemoterapie

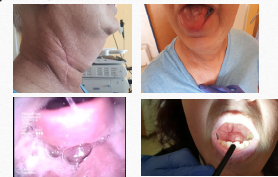
strukturální změny

- dysfagie
- dysartrie
- dysfonie

Nádory v oblasti hlavy a krku

- logopedická terapie tumorů dutiny ústní, hltanu a hrtanu
  - před operací
  - po operaci
  - po ozařování
    - postaktinační změny až 3 roky
    - po ukončené radioterapii
  - xerostomie

Nádory v oblasti hlavy a krku

- Tedla, M., Černý, M. a kol. 2018. *Poruchy polykání*. Tobiáš.
- Šlampa, P., Smilek, P. a kol. 2016. *Nádory hlavy a krku*. Mladá fronta.
- Vokurka, S. a kol. 2016. *Postižení dutiny ústní a trávicího traktu u onkologických pacientů*. Current Media.
- Dubová, M., Štefl, M., Lasotová, N., & Duba, M. (2019). Dysfagie u pacientů s nádory hlavy a krku. *Onkologie*, 13(2), 83-86. doi: 10.36290/on.2019.016
- Adzimová S. Rinolália aperta & dysfágia – sprievodné komplikácie liečby karcinómu mäkkého podnebia (kazuistika). *Listy klinické logopedie*. 2020;4(1):17-26. doi: 10.36833/lkl.2020.015.

Nádory v oblasti hlavy a krku

- **nádory v oblasti baze lební** - např. neurinom n. VIII (vestibulární schwannom)
- **přívodní projevy:**
  - percepční nedoslýchavost
  - tinnitus
  - porucha rovnováhy, závrať ...
- chirurgické řešení, radioterapie, Leksellův gama nůž

Nádory v oblasti hlavy a krku

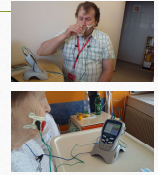
- nádory v oblasti baze lební
- po operaci jednostranná hluchota
- riziko parézy n. VII, n. X, n. XII
- dysartrie
- dysfagie
- dysfonie

• Lasotová N, Dubová M, Duba M, Mišurová N, Smrčka M. Bulbární symptomy po operaci vestibulárního schwannomu - kazustika. *Listy klinické logopedie*. 2020;4(2):37-43. doi: 10.36833/lkl.2020.039.

Specifické terapeutické přístupy

- **neuromuskulární elektrická stimulace (VitalStim)**
  - senzorická a/nebo motorická svalová odpověď
  - zpětná vazba za využití sEMG
  - pro terapii polykání (hlasu)
  - efekt při spojení klasické a elektrostimulace

• Zatloukalová M. Efektivita elektrické stimulace přístrojem VitalStim při terapii dysfagie: přehledový článek. *Listy klinické logopedie*. 2020;4(1):87-92. doi: 10.36833/lkl.2020.012.

Specifické terapeutické přístupy

- **respirační rehabilitace**
- spolupráce s fyzioterapeuty
- dechové pomůcky pro terapii nádechové/výdechové fáze
- pomůcky s násadou do rtů / obličejová maska / násada na tracheostomickou kanylu
- Threshold, Acapella, Triflo, Cough Assist,

• Botková D. Možnosti respirační fyzioterapie u pacientů s neurologickým onemocněním. *Listy klinické logopedie*. 2019;3(2):34-40. doi: 10.36833/lkl.2019.026.

Specifické terapeutické přístupy

- **tracheostomie**
- tracheostomické kanyly s manžetou
- tracheostomické kanyly fonační
- terapie respirace, fonace, polykání

